

Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Energian paikallisen omistuksen mallit ja paikallisten energiayhteisöjen rooli Euroopan energiasiirtymässä”

(2019/C 86/05)

Esittelijä: Mariana GÂJU (RO, PES), Cumpănan maaseutukunnan pormestari (Constanța lääni)

Viiteasiakirja: Puheenjohtajavaltio Itävallan lausuntopyyntökirje

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA

Keskeiset havainnot

1. toteaa, että energia-ala on avainasemassa taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta ja että kansalaisten elämänlaadun, talouskasvun ja kansallisen talouden kilpailukyvyyn turvaaminen edellyttää energian saantia kohtuulliseen hintaan ja siten, että ympäristövaikutukset ovat mahdollisimman vähäiset.
2. toteaa jälleen, että energia on tärkeä tekijä paikallisyhteisöjen taloudessa, sillä se sisältyy teollisuuden ja palvelujen tuotantokustannuksiin paikallistasolla ja vaikuttaa kotitalouksien ostovoimaan: energiapalvelun tarjoaminenhan merkitsee muun muassa lämmitykseen, lämpimään veteen, ilmastointiin, ruoan valmistukseen ja säilytykseen sekä tiedonsaantiin liittyvien perustarpeiden tyydyttämistä.
3. korostaa, että paikallisiin yhteistoiminnallisiin ratkaisuihin perustuvia yhteisöllisiä aloitteita voivat tehdä luonnolliset henkilöt tai luonnollisten henkilöiden ryhmät, pienet yritykset tai paikallisyhteisöt taikka kotitaloudet, jotka voivat toimia itsenäisesti tai organisaation osana. Paikallisilla energiayhteisöillä voi olla merkittävä rooli energiasiirtymässä, ja ne voivat innostaa kehittämään kestävyysperiaatteiden mukaista energiateknologiaa, joka hyödyttää paikallisyhteisöjä ja koko Euroopan unionia.
4. huomauttaa, että kun energiajärjestelmä siirtyy vaikka vain osittainkin alueellisen hallintoyksikön alaisuuteen, tämä edellyttää uudelleenkuunnallistamista, palvelujen hajauttamista ja osallistavaa hallintoa sellaisten energia-alan kumppanuuksien tai osuuskuntien muodossa, joiden takeena on energia-alan kansalaisaloitteiden vahvistuminen.
5. toteaa, että yhteisölliset energia-aloitteet voivat organisaatorakenteen näkökulmasta olla oikeudelliselta muodoltaan kumppanuuksia paikallisviranomaisten kanssa (kuten julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia), osuuskuntia, yhteisöllisiä säätiöitä, yksityisiä osakeyhtiöitä, voittoa tavoittelemattomia käyttäjien omistamia yrityksiä tai yksityisten tai kunnallisten kiinteistöjen yhdistyksiä.
6. painottaa, että tällainen paikallinen energiayhteisö voi olla tehokas tapa hallinnoida yhteisön tasolla energia-asioita eli sähköenergian tuotantoa, jakelua ja kulutusta ja lämmitykseen ja jäähdytykseen (kaupunkialueilla) liittyviä näkökohtia. Järjestelyyn voi kuulua yhteys tai liittymä paikallisiin jakelujärjestelmiin.
7. katsoo, että energiayhteisöillä voi olla keinoja innostaa kansalaisia osallistumaan energia-alan siirtymäprosessiin ja sitä kautta kestäväpohjaiseen talouteen eli helpottaa kestävyysperiaatteiden mukaisen energiateknologian käyttöönottoa ja sen paikallisyhteisöille tarjoamien etujen hyödyntämistä sekä vastuun kantamista hiilijalanjäljestä.
8. muistuttaa, että energian paikallinen omistus liittyy poliittiseen sitoumukseen edistää energiasiirtymää ja toteuttaa erityisiä toimintapolitiikkoja uusiutuvien energialähteiden kehittämiseksi kaikilla hallintotasolla.

9. pitää tervetulleena, että paikallisten energiayhteisöjen perustamiseen ja toimintaan sekä niiden pääsyyn energiainfrastruktuurille sovellettava oikeus- ja sääntelykehys pannaan täytäntöön EU-tasolla. Komitea muistuttaa, että on tärkeää, että selkeillä määritelmillä ja säännöillä varmistetaan, että paikallisilla energiayhteisöillä voi olla myönteinen rooli oikeudenmukaisessa energiasuoritusjärjestelmässä, ja kehottaa jäsenvaltioita hyödyntämään niiden potentiaalia täysimääräisesti. Tähän sisältyy niiden tarve pystyä käyttämään rahoitusvälineitä ja kumppanuuksijärjestelyjä paikallisiin energiayhteisöihin tehtäviin sijoituksiin liittyvän riskin pienentämiseksi sekä niihin mahdollisesti kohdistuvan kielteisen suhtautumisen korjaamiseksi.

10. huomauttaa, että energiaosuuskunta (yhteisöllisen aloitteen oikeudellinen muoto organisaatorakenteen näkökulmasta) on taloudellisesti ja oikeudellisesti ainutlaatuinen omistamisen malli, jossa tavoitteena on tuoda etuja paikallistasolle. Se soveltuu tarjoamaan energiapalveluja eli esimerkiksi tuottamaan energiaa omista tai ulkopuolisista uusiutuvista lähteistä omaa kulutusta ja myyntiä varten, pitämään hallussa ja hyödyntämään varastointijärjestelmiä, mikroverkkoja ja jakeluinfrastruktuuria sekä toteuttamaan energiatehokkuustoimenpiteitä.

11. katsoo, että energiaosuuskunta voi edistää energiajärjestelmien hajauttamista, avautumista ja demokratisoitumista ja vaikuttaa näin ollen myönteisesti kestäväpohjaiseen sosiaaliseen ja taloudelliseen paikalliskehitykseen ja voi siten auttaa torjumaan energiaköyhyyttä ja edistää työpaikkojen luomista yhteisöön.

12. toteaa, että useimmissa jäsenvaltioissa edistetään uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä tukijärjestelmillä, jotka pohjautuvat paikallisiin ja alueellisiin erityispiirteisiin. Eräät maat ovat antaneet uusiutuvista lähteistä tuotetulle energialle ensisijaisen pääsyn verkkoon, ja eräät toiset takaavat pääsyn kohtuullisin ehdoin. Sen lisäksi on olemassa useita erilaisia tapoja tukea ja yksinkertaistaa uusiutuvia lähteitä hyödyntävien pienten energiantuotantolaitosten hallinnollista lupamenettelyä, kunhan se tehdään alueellisen ja valtakunnallisen ohjelmasuunnittelun puitteissa.

13. suosittaa, että erilaisia kansallisia tukijärjestelmiä järkeistetään tarpeen mukaan Euroopan tasolla sen varmistamiseksi, että niiden avulla voidaan edistää kestävä kehityksen, Pariisin sopimuksen ja Euroopan energiaunionin tavoitteiden saavuttamista.

14. myöntää, että on tarpeen toteuttaa määrätietoisempaa politiikkaa, jotta biomassaa voidaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti, sillä se auttaa vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä. Komitea suosittaa, että biomassajätettä kannustetaan käyttämään optimaalisesti energiantuotannossa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä riippumatta siitä, miltä talouden tai yhteiskunnan sektorilta se on peräisin.

15. katsoo, että energiainfrastruktuurin muuttamiseen sovellettavaa, keskenään vuorovaikutteista politiikka- ja lainsäädäntökehystä olisi kehitettävä edelleen, jotta voidaan lisätä yhteenliittymiä paikallisella, alueellisella ja rajatylittävällä tasolla sekä energian varastointivalmiuksia ja turvata älykkäät kysynnänhallintaverkot energian toimittamiseksi järjestelmässä, jossa uusiutuvista lähteistä saatavalla energialla on merkittävä osuus.

Päätelmät ja suositukset

16. toivoo, että energian paikallisesta omistuksesta tulee yleisesti hyväksytty käytäntö sen ansiosta, että ryhdytään harjoittamaan tämännäsuuntaista politiikkaa uusituvista lähteistä saatavan energian ja energia-alan siirtymän edistämiseksi ja tarjoamaan uusiutuviin energiamuotoihin suunnattuja rahoituskimekanismeja.

17. kehottaa koordinoimaan tiiviimmin EU:n ja jäsenvaltioiden alue- ja energiapolitiikkoja, jotta voidaan hyödyntää kestäväpohjaista aluekehitystä varten niitä huomattavia etuja, joita voidaan saada uusiutuvaan energiaan siirtymisestä, kuten energiajärjestelmien hajauttaminen ja riippuvuuden vähentäminen (enimmäkseen tuoduista) fossiilista polttoaineista.

18. vaatii asettamaan säännöt, joilla taataan paikallisten energiayhteisöjen syrjimätön pääsy markkinoille. Tarkoituksena on edistää niitä tunnustamalla niiden rooli ja erityistarpeet politiikassa ja lainsäädännössä, ryhtyä soveltamaan toimintalinjauksia tai sääntöjä, joilla kannustetaan paikalliseen ja alueelliseen yhteistyöhön, ottaa käyttöön yksinkertaistettuja ja oikeasuhtaisia sääntely- ja hallintomenettelyjä ja helpottaa teknisen ja taloudellisen tiedon, ohjeiden ja rahoituksen saantia.

19. kehottaa EU:n jäsenvaltioita ehdottamaan ja ottamaan käyttöön erilaisia energian paikallisen yhteisomistuksen muotoja, sillä paikalliset energiayhteisöt joutuvat eräissä jäsenvaltioissa kohtaamaan monenlaisia haasteita, jotka liittyvät niiden toimintaan ja tulosten aikaansaamiseen paikallistasolla: näitä aiheuttavat esimerkiksi markkinoiden kehityksen näkökulmasta epäohjelmamukainen ja epäyhtenäinen sääntely, kansalliset strategiat ja ohjelmat, jotka ovat puutteellisia paikallisille tai alueellisille energiayhteisöille suunnatun tuen suhteen, sekä hallinto- ja sääntelykehityksen monimutkaisuus uusille energiamarkkinatoimijoille.

A. Suosituksia EU:n päättäjille

20. katsoo, että EU:n lainsäädännössä tulee vahvistaa tasapuoliset toimintaedellytykset ja vähimmäisvaatimukset paikallisten energiayhteisöjen edistämiseksi, jotta EU voisi näyttää esimerkkiä tällä alalla.

21. suositaa EU-tason poliittisten välineiden ja EU:n lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tai täydentämiseksi annettavan kansallisen lainsäädännön laatimista siten, että ne vaikuttavat myönteisesti paikallisten energiayhteisöjen, myös energiaosuuskuntien, kehittämiseen.

22. kehottaa huolehtimaan siitä, että "uusiutuvaa energiaa tuottavan yhteisön" ja "paikallisen energiayhteisön" sekä muiden toiminnallisten käsitteiden, kuten kunnallisten energiayhtiöiden, osuuskuntien, yhdistysten jne., määritelmät saatetaan tarkoituksenmukaisella ja toimivalla tavalla osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä, jotta turvataan näiden organisaatioiden pääsy energiamarkkinoille ja otetaan asianmukaisesti huomioon niiden tarpeet, kuten tuen ja tarvittaessa muiden kannustinten tarve.

Vakaan poliittisen ympäristön turvaaminen uusiutuvien energiamuotojen edistämiseksi

23. toteaa, että paikalliset energiayhteisöt osallistuvat usein uusiutuvista lähteistä saatavan energian tuotantoon, toimitukseen, jakeluun ja kulutukseen.

24. toteaa, että rahoituksen löytämiseksi ja toimintaansa liittyvien riskien hallitsemiseksi paikalliset energiayhteisöt tukeutuvat poikkeuksetta uusiutuvien energiamuotojen julkisiin tukimekanismeihin. EU:n päättäjät ovat kuitenkin ilmoittaneet, että tarkoituksena on luopua tukimekanismeista, jotka eivät perustu palkkioihin ja ovat markkinoista riippumattomia (esimerkiksi kiinteät hinnat).

25. tiedostaa, että siirtyminen markkinapohjaisiin tuki- ja tarjouspyyntöjärjestelmiin saattaa vähentää paikallisten energiayhteisöjen saatavilla olevia rahoitusvaroja tai jopa sulkea ne pois markkinoilta, jos hankintamenettelyihin sisällytetään monimutkaisia vaatimuksia.

26. kannattaa sitä, että jokainen jäsenvaltio päättää erityisten tukimekanismien käyttöönotosta ja että EU:n lainsäädännöllä tai politiikalla ei rajoiteta uusituvista lähteistä tuotetulle energialle jäsenvaltioissa myönnettävää rahoitustukea, olipa se markkinaperusteista tai markkinoista riippumatonta.

Sellaisten energiamarkkinasääntöjen asettaminen, joilla voidaan tukea siirtymää kaikilla energijärjestelmän osa-alueilla

27. vaatii, että sähkön vähittäismarkkinoista tehdään kiireellisesti dynaamisemmat ja kilpailukykyisemmät, ja korostaa, että on tärkeää seurata sähkön tukku- ja vähittäismarkkinoiden keskittymisastetta ja valvoa eri markkinatoimijoiden taloudellista ja rahoituksellista valtaa ja vaikutusta, jotta energian kuluttajat voivat hyötyä energiamarkkinoiden vapautumisesta ja jotta paikallisille energiayhteisöille annetaan mahdollisuus edistää markkinoiden monipuolisuutta ja joustavuutta.

28. on tyytyväinen siihen, että puhtaaseen energiaan liittyvän uuden säädöspaketin ehdotuksissa, joilla parannetaan EU:n nykyistä lainsäädäntökehystä, ja myös uuteen energian sisämarkkinoista annettavaan direktiiviin liittyvissä ehdotuksissa todetaan paikallisten energiayhteisöjen rooli ja asema energijärjestelmän toiminnassa energian tuottajina, jakelijoina ja kuluttajina. Lisäksi säännöt ulotetaan koskemaan kaikkia paikallisen energiayhteisön tarjoamia palveluja, kuten energiatehokkuutta, energian varastointia, paikallisten jakeluverkkojen hallinnointia ja energijärjestelmän tasepalveluja.

29. suositaa uusiutuvia lähteitä hyödyntäviin pieniin energiantuottajiin ja paikallisiin energiayhteisöihin sovellettavien sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yksinkertaistamista, jotta hallinnolliset rasitteet ja suorat tai välilliset kustannukset eivät syrjisi näitä markkinatoimijoita, jotka useimmiten ovat luonteeltaan muista poikkeavia energiayhtiöitä.

30. katsoo, että sääntöjen ja määräysten ei tule rajoittaa pienten uusiutuvista lähteistä tuotetun energiakapasiteetin omistajien tai paikallisten energiayhteisöjen mahdollisuuksia liittää tuotantoaan muiden tuotantoon ja toimittaa energiaa alaan erikoistuneiden yritysten tavoin, hyödyntäen myös innovatiivisia aloitteita, kuten virtuaalisia sähkövoimaloita.

Eri alojen politiikan yhtenevyyden ja johdonmukaisuuden varmistaminen

31. pyytää, että EU:n eri säädösten säännöksissä käsiteltäisiin ja edistettäisiin paikallisia energiayhteisöjä johdonmukaisesti ja ottaen huomioon "paikallisen energiayhteisön" ja "uusiutuvaa energiaa tuottavan yhteisön" käsitteet.

B. Suosituksia jäsenvaltioiden päättäjille

32. suosittaa painokkaasti, että EU:n lainsäädäntö saatetaan ripeästi osaksi kansallista lainsäädäntöä ja että yhteinen energiapolitiikka pannaan täytäntöön. Lisäksi komitea kehottaa kansallisen tason päättäjiä määrittämään kansallisia tavoitteita ja erityisiä kannustintoinenpiteitä paikallisille energiayhteisöille.

Paikallisten energiayhteisöjen roolin ja erityistarpeiden tunnustaminen lainsäädännössä ja asiaan liittyvässä kansallisessa politiikassa

33. toteaa, että energiaa yleensä ja erityisesti puhdasta energiaa käsittelevän lainsäädäntöpakettin ehdotuksissa painotetaan toimenpiteitä, joilla edistetään paikallisten energiayhteisöjen roolin tunnustamista energia-alan siirtymässä EU:n tasolla, ja että jäsenvaltioiden tulee tässä yhteydessä ottaa käyttöön vastaavia sääntöjä näistä yhteisöistä. Säännöissä on kuitenkin otettava huomioon kansalliset erityistarpeet.

Toimintapolitiikkojen ja sääntöjen vahvistaminen paikallisten energiayhteisöjen ja paikallisen yhteistyön edistämiseksi

34. vaatii, että kansallisen tason päättäjät vahvistavat viipymättä käyttäjäystävällisiä toimintalinjauksia tai sääntöjä energian paikallisten energiayhteisöjen edistämiseksi. Säännöillä voitaisiin

a) varmistaa, että energian pientuottajilla on taattu pääsy energiamarkkinoille ja taattu mahdollisuus käyttää tiettyä infrastruktuuria

b) taata mahdollisuus edistää paikallistasolla pienten paikallisten ja alueellisten tuottajien energiahankkeita.

35. korostaa, että olisi toivottavaa vahvistaa potentiaaliin voittoihin sovellettavat säännöt, jotta varmistetaan, että voitot säilyvät paikallisyhteisössä ja niistä hyötyvät mieluummin yhteisöt sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen muodossa kuin hankkeiden osakkeenomistajat.

36. myöntää, että kansallisilla toimintapolitiikoilla on mahdollista kannustaa kestävä kehitystä ja tukea yhteisöisten energiahankkeiden ympäristönäkökohtia tarjoamalla taloudellisia kannustimia (esimerkiksi verovapautuksia, investointitukia) tai energialaskun alennuksia ja tarjoamalla mahdollisesti lisäkannustimia itsenäisille hankkeille tai hankkeille, jotka tarjoavat monia palveluja ja etuja.

Yksinkertaistettujen ja oikeasuhtaisten sääntely- ja hallintomenettelyjen soveltaminen paikallisiin energiayhteisöihin

37. kannattaa uusiutuvista energialähteistä annettavassa uudessa direktiivissä ehdotettujen vaatimusten asettamista keskitetyn palvelupisteen perustamiseksi hankkeiden todentamis- ja hyväksymismenettelyjä varten. Kyseinen direktiivi tarjoaa jäsenvaltioille asianmukaisen kehyksen kansalliseen ja paikalliseen tilanteeseen soveltuvia ratkaisuja varten.

Teknisten tietojen, ohjeiden ja rahoituksen saantimahdollisuuden turvaaminen paikallisille energiayhteisöille

38. panee merkille, että paikallisten energiayhteisöjen ja energiaosuuskuntien hankkeille on tarjottu rahoitusmahdollisuuksia julkisten tukijärjestelmien, EU:n aloitteista jaettavien varojen ja kaupallisten pankkien toiminnan puitteissa.

39. kehottaa perustamaan kansalliselle tasolle erityisiä rahoitustukijärjestelmiä, jotka on suunnattu paikallisille energiayhteisöille, etenkin hankkeiden suunnittelu- ja käynnistysvaiheessa (esimerkiksi avustusten muuttaminen lainoiksi, takuut tai edulliset lainatarjoukset). Samalla olisi helpotettava teknisten tietojen ja yhteisöisten hankkeiden käynnistämistä, rahoittamista ja toteuttamista koskevien ohjeiden saantia.

C. Suosituksia paikallis- ja alueviranomaisille

Paikallisten energiayhteisöjen kehityksen tukeminen paikallispolitiikalla

40. korostaa, että alue- ja paikallisviranomaiset voivat täydentää EU:n ja jäsenvaltioiden politiikkaa hyväksymällä täydentäviä tavoitteita, jotka koskevat paikallisten energiayhteisöjen osallistumista paikallisten energiatavoitteiden saavuttamiseen. Esimerkiksi monet kaupungit osallistuvat kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopöytäkirjaan, jonka puitteissa on määritelty paikallisia suunnitelmia kestävyysperiaatteiden mukaista energia- ja ilmastotoimintaa varten.

41. kehottaa paikallis- ja alueviranomaisia kartoittamaan paikalliset ja alueelliset energiayhteisöt, jotka voivat auttaa paikallisten energiatavoitteiden ja sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamisessa, ja yksilöimään tarvittaessa niiden kehitystä edistäviä tukimekanismeja ja neuvontapalveluja ketään syrjimättä.

Paikallisen energiayhteisön perustamisen tai sen kanssa muodostettavan kumppanuusjärjestelyn toteuttavuuden arviointi

42. katsoo, että paikallis- ja alueviranomaiset voivat toteuttaa kumppanuuksia olemassa olevien paikallisten energiayhteisöjen kanssa tai perustaa uusia paikallisia energiayhteisöjä yhteistyössä paikallisten asukkaiden kanssa vahvistaakseen niiden panosta paikallisten poliittisten tavoitteiden saavuttamisessa.

43. korostaa, että paikalliset energiayhteisöt ja alue- ja paikallisviranomaiset ovat toisiaan täydentäviä kumppaneita: paikallis- ja alueviranomaiset tarjoavat kehyksen hankkeille, joissa on tarkoituksena tuottaa energiaa uusiutuvista lähteistä, sekä hallinnollista apua ja alennettuja hintoja, kun taas paikallinen energiayhteisö vastaa teknisestä asiantuntemuksesta ja taloudellisesta ja rahoitukseen liittyvästä avusta hankkeiden toteuttamisvaiheessa.

44. katsoo, että paikallis- ja alueviranomaisilla on tärkeä rooli energiasiirtymässä, sillä ne ovat vastuussa paikallisista energianjakeluverkoista ja ovat niiden omistajia tai hallinnoijia tytäryhtiöiden tai yleishyödyllisiin palveluihin erikoistuneiden yritysten kautta. Paikallis- ja alueviranomaisilla on keskeinen rooli parannettaessa kansalaisten tietoisuutta mahdollisuuksista osallistua energiamarkkinoihin paikallisella tasolla sekä jaettaessa asiaa koskevaa tietoa.

Bryssel 6. joulukuuta 2018.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Karl-Heinz LAMBERTZ
